O‘QUVCHILARNI VATANPARVARLIK VA MILLIY QADRIYATLARGA HURMAT RUHIDA TARBIYALASHDA SADRIDDIN AYNIY ASARLARIDAN FOYDALANISH

Abdullayev Abdulaziz Kamoladdinovich
OSIYO XALQARO UNIVERSITETI
2-kurs magistranti

Bugungi globallashuv sharoitida yosh avlodni vatanparvarlik va milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash ta’lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir. Ayniqsa, o‘quvchilarning milliy o‘zlikni anglash, tarixiy xotira va madaniy merosga nisbatan mas’uliyat hissini shakllantirishda badiiy-adabiy manbalar muhim tarbiyaviy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, ma’rifatparvar adib va pedagog Sadriddin Ayniyning boy adabiy va pedagogik merosi yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim manba hisoblanadi.

Ayniyning asarlarida xalq taqdiri, milliy uyg‘onish, adolat va insonparvarlik g‘oyalari yetakchi o‘rin tutadi. Ushbu maqolada o‘quvchilarni vatanparvarlik va milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda Sadriddin Ayniy asarlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Sadriddin Ayniy ijodida vatanparvarlik g‘oyasi bevosita siyosiy shiorlar orqali emas, balki xalqning dardu iztiroblari, ijtimoiy adolatsizlikka qarshi kurash, milliy o‘zlikni anglash orqali ifodalanadi. Uning “Esdaliklar”, “Qullar”, “Buxoro inqilobi tarixi uchun materiallar” kabi asarlarida xalqning tarixiy taqdiri, erkinlikka intilishi, ilm-ma’rifat orqali taraqqiyotga erishish g‘oyalari ilgari suriladi.

Ayniy vatanparvarlikni faqatgina yurtni sevish bilangina cheklamaydi, balki uni xalq manfaatiga xizmat qilish, adolat uchun kurashish, jaholatga qarshi ma’rifat bilan javob berish sifatida talqin etadi. Bu yondashuv o‘quvchilarda vatanparvarlikning chuqur va ongli mazmunini shakllantirishga xizmat qiladi.

Ayniyning asarlarida milliy qadriyatlar xalqning kundalik hayoti, urf-odatlari, mehnat madaniyati, oilaviy munosabatlar orqali badiiy tasvirlanadi. U xalq tilini, milliy ruhni, an’analarni asrab-avaylashni muhim ma’naviy vazifa deb biladi. Ayniy eski maktab va madrasalardagi soxta diniy mutaassiblikni tanqid qilgan holda, asl milliy qadriyatlarni ma’rifat va insonparvarlik bilan uyg‘unlashtiradi.

Bu jihat o‘quvchilarni milliy qadriyatlarga tanqidiy, ongli va hurmat bilan yondashishga o‘rgatadi. Ayniy asarlarida aks etgan mehnatsevarlik, kattalarga hurmat, halollik, vijdon, jamoaviylik kabi fazilatlar bugungi tarbiya tizimi uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Sadriddin Ayniy asarlaridan ta’lim jarayonida foydalanish o‘quvchilarda vatanparvarlik va milliy qadriyatlarga hurmat tuyg‘ularini shakllantirishda samarali pedagogik vosita bo‘la oladi. Xususan, adabiyot va tarix fanlari darslarida Ayniyning asarlaridan parchalar asosida tahliliy mashg‘ulotlar o‘tkazish, muammoli savollar berish, bahs-munozaralar tashkil etish mumkin.

Masalan, “Esdaliklar” asari asosida o‘quvchilarni tarixiy xotira, milliy o‘zlik va ma’rifatning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni haqida mushohada yuritishga undash mumkin. Bu esa o‘quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi va vatanparvarlikni ongli qadriyat sifatida qabul qilishiga yordam beradi.

Ayniyning badiiy asarlarida yaratilgan obrazlar — oddiy xalq vakillari, ma’rifatparvar ziyolilar, zulmga qarshi kurashchilar — o‘quvchilar uchun

tarbiyaviy namuna bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu obrazlar orqali o‘quvchilar vatanparvarlikning real hayotiy ko‘rinishlarini anglaydi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, badiiy obrazlar orqali berilgan g‘oyalar o‘quvchi ongida mustahkamroq shakllanadi. Ayniy qahramonlarining ma’rifat yo‘lidagi kurashi o‘quvchilarni ilm olishga, vatan ravnaqi uchun mas’uliyatni his etishga undaydi.

Sadriddin Ayniy asarlaridagi vatanparvarlik va milliy qadriyatlar g‘oyalari bugungi kompetensiyaviy yondashuv asosidagi ta’lim talablari bilan uyg‘unlashadi. Ularning asosida ijtimoiy faollik, fuqarolik mas’uliyati, milliy o‘zlikni anglash kabi kompetensiyalarni shakllantirish mumkin.

Shuningdek, Ayniyning asarlaridan foydalanish orqali o‘quvchilarda madaniyatlararo muloqotga ochiqlik, o‘z milliy qadriyatlariga sodiqlik bilan birga umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qilish fazilatlari ham rivojlanadi.

Xulosa qilib aytganda, Sadriddin Ayniy asarlari o‘quvchilarni vatanparvarlik va milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim ilmiy-pedagogik manba hisoblanadi. Uning asarlarida ilgari surilgan ma’rifatparvarlik, adolat, milliy o‘zlik va insonparvarlik g‘oyalari yosh avlodning ma’naviy kamolotida muhim rol o‘ynaydi. Ta’lim jarayonida Ayniyning adabiy merosidan maqsadli va tizimli foydalanish o‘quvchilarda ongli vatanparvarlik, milliy qadriyatlarga hurmat va fuqarolik mas’uliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois Ayniyning pedagogik va adabiy merosi zamonaviy ta’lim-tarbiya tizimida keng joriy etilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. S. Ayniy. Esdaliklar. 5-jild. – T.: Badiiy adabiyot, 1965. – 310 b.
2. S. Ayniy. Esdaliklar. 7-jild. – T.: Badiiy adabiyot, 1965. – 312 b.
3. S. Ayniy. “Eski maktab”. – T.: Yosh gvardiya, 1952. – 46 b.

4. Jumayev R.X. Pedagogical Views of Sadriddin Ayni on the Education of the Younger Generation. European International Journal of Pedagogics: 2024, 4(11).

5. Qurbanova N.B. Sadriddin Ayniy's pedagogical ideas and their application in modern education and upbringing. Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research: 2025, 3(9).